

К. Ю. Широка

суддя Вищого антикорупційного суду

ПОВНОВАЖЕННЯ СЛІДЧОГО СУДДІ ПРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ПІДОЗРЮВАНОВОГО ПРИ ВИРІШЕННІ ПИТАННЯ ПРО ЗВЕРНЕННЯ ЗАСТАВИ В ДОХІД ДЕРЖАВИ ЯК ГАРАНТІЯ ЗАПОБІГАННЯ ПОРУШЕННЯ ПІДОЗРЮВАНИМ ПОКЛАДЕНИХ НА НЬОГО ОБОВ'ЯЗКІВ

У статті досліджуються проблеми правозастосовної практики щодо реалізації повноважень слідчого судді при забезпеченні прав та законних інтересів підозрюваного при вирішенні питання про звернення застави в дохід держави як гарантія запобігання порушення підозрюваним покладених на нього обов'язків, визначені основні підстави при вирішенні даного питання та проаналізовано судову практику. Метою статті є здійснення аналізу правозастосовної практики, теоретичних напрацювань та розроблення власного бачення вирішення вказаних проблемних питань. Нами здійснено аналіз положень Кримінального процесуального кодексу України та правозастосовної практики, визначено проблемні аспекти та надано їм аналіз. Зокрема, в Кримінальному процесуальному кодексі України не врегульовано порядок роз'яснення підозрюваному, обвинуваченому та заставадавицю покладених на них обов'язків та наслідки їх невиконання, та суб'єкта, уповноваженого здійснювати таке роз'яснення, не визначено кількість неявок до слідчого, прокурора, суду та інших обставин, які враховуються слідчими суддями при прийнятті рішення про звернення застави в дохід держави. Не визначено процесуальну форму рішень, які уповноважений приймати слідчий суддя під час розгляду клопотання про звернення застави в дохід держави. Їх вирішення сприятиме забезпеченню прав та обов'язків всіх учасників кримінального провадження. Процесуальна форма рішень, які уповноважений приймати слідчий суддя під час розгляду клопотання про звернення застави в дохід держави, не визначено в Кримінальному процесуальному кодексі України. За результатами аналізу правозастосовної практики встановлено, що слідчі судді приймають наступні процесуальні рішення: про повернення клопотання чи заяви; про залишення клопотання без розгляду; про залишення клопотання без задоволення; про відмову у задоволенні клопотання про звернення застави в дохід держави; про задоволення клопотання. Зроблено висновок, що слідчим суддею при забезпеченні прав та законних інтересів підозрюваного при вирішенні питання про звернення застави в дохід держави, враховуються наступні чинники: спосіб повідомлення підозрюваного про обов'язок з'явитися, поважність причин неявки, кількість неявок, наявність інших порушень, відомості про місцезнаходження підозрюваного на момент розгляду клопотання.

Ключові слова: заставадавець, розгляд клопотання, повернення застави, запобіжний захід.

K. Yu. Shyroka. The authority of the investigating judge in ensuring the rights and legal interests of the suspect when resolving the issue of bail to the state revenue as a guarantee of preventing the suspect from violating the obligations imposed on him

The article examines the problems of law enforcement practice regarding the implementation of the powers of the investigating judge in ensuring the rights and legitimate interests of the suspect when deciding on the issue of applying for bail to the state revenue as a guarantee of preventing the suspect from violating the duties assigned to him, the main grounds for solving this issue are determined and judicial practice is analyzed. The purpose of the article is to carry out an analysis of law enforcement practice, theoretical developments and to develop one's own vision of solving the specified problematic issues. We have analyzed the provisions of the Criminal Procedure Code of Ukraine and law enforcement practice, identified problematic aspects and analyzed them. In particular, the Criminal Procedural Code of Ukraine does not regulate the procedure for explaining to the suspect, the accused and the guarantor the duties assigned to them and the consequences of their non-fulfillment, and the subject authorized to carry out such an explanation, the number of non-appearances to the investigator, prosecutor, court and other circumstances that are taken into account by investigating judges when making a decision to apply for bail to the state revenue. The procedural form of the decisions that the investigating judge is authorized to make during the consideration of the petition for the application of the pledge to the state revenue has not been defined. Their solution will contribute to ensuring the rights and obligations of all participants in criminal proceedings. The procedural form of the decisions that the investigating judge is authorized to make during the consideration of the request for bail to the state revenue is not defined in the Criminal Procedure Code of Ukraine. Based on the results of the analysis of law enforcement practice, it was established that investigative judges make the following procedural decisions: to return a petition or statement; on leaving the petition without consideration; on leaving the petition without satisfaction; on the refusal to grant the request for the pledge to the state income; on the satisfaction of the request. It was concluded that the following factors are taken into account by the investigating judge when ensuring the rights and legal interests of the suspect when deciding the issue of applying for bail to the state revenue: the method of notifying the suspect of the obligation to appear, the seriousness of the reasons for non-appearance, the number of non-appearances, the presence of other violations, information about the location of the suspect at the time of consideration of the petition.

Key words: mortgagor, review of the petition, return of the pledge, preventive measure.

Метою статті є здійснення аналізу правозастосовної практики, теоретичних напрацювань та розроблення власного бачення вирішення вказаних проблемних питань.

Так, відповідно до ч. 8 ст. 182 КПК України існує три підстави для звернення застави в дохід держави: невиконання обов'язків заставодавцем; нез'явлення за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду без поважних причин чи не повідомлення про причини неявки; порушення інших, покладених на підозрюваного при застосуванні запобіжного заходу, обов'язків.

Відповідно до ЄДРСР ініціювання перед слідчим суддею щодо розгляду клопотання про звернення застави в дохід держави відбувається у таких випадках: порушення підозрюваним покладених на нього обов'язків; перебування підозрюваного у розшуку; неможливість забезпечення належної поведінки обвинуваченого, підсудного та виконання ним процесуальних обов'язків, а в майбутньому – вироку суду; зміна місця проживання чи вчинення інших дій з метою ухилення від відповідальності; звернення застави в дохід держави шляхом перерахування її на спеціальний рахунок для збору коштів на підтримку Збройних Сил України.

Проаналізуємо більш детально вказані підстави. Так, невиконання обов'язків заставодавцем є підставою, яка не знаходить відображення у правозастосовній практиці. За результатами аналізу судової практики встановлено відсутність таких проваджень у зв'язку з невиконанням обов'язків заставодавця, пов'язаних із зверненням застави в дохід держави. За результатами опитування слідчих суддів 98 % зазначили, що не розглядали клопотання про звернення застави в дохід держави у зв'язку з порушенням обов'язків заставодавцем, 94 % опитаних прокурорів вказали, що не зверталися до слідчих суддів з вказаними клопотаннями, здійснюючи нагляд. Така ситуація обумовлена тим, що в КПК України не визначено коло обов'язків заставодавця, порушення яких тягне за собою звернення застави в дохід держави.

Найбільш актуальною підставою для звернення застави в дохід держави є нез'явлення підозрюваного, обвинуваченого за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду без поважних причин чи неповідомлення про причини своєї неявки (64 %). Першочергово, на що хотілось би звернути увагу, в КПК України не врегульовано порядок роз'яснення підозрюваному, обвинуваченому та заставодавцю покладених на них обов'язків та наслідки їх невиконання. Зокрема, основними наслідками невиконання обов'язків є зміна запобіжного заходу на більш тяжкий та звернення застави в дохід держави. Вказане дає змогу підозрюваному обрати позицію захисту, пов'язану із тим, що йому було не зрозуміло суть застави, і яких саме обов'язків він мав дотримуватися. З огляду на це, на нашу думку, доцільно було б покласти на сторону обвинувачення обов'язок роз'яснення підозрюваному вказаних обов'язків. Таке роз'яснення, на нашу думку, доцільно оформляти протоколом, що і буде належним підтвердженням того, що обов'язки зрозумілі та останній усвідомлював, що він має їх дотримуватися. Крім того, в КПК України не врегульовано суб'єкта, який здійснює контроль за виконанням обов'язків, покладених на підозрюваного, обвинуваченого у разі застосування застави. Вказане, на нашу думку, є прогалиною та потребує врегулювання. В цьому випадку, пропонуємо взяти за основу модель, запропоновану законодавцем при здійсненні контролю за поведінкою підозрюваного, обвинуваченого, який перебуває під домашнім арештом. Так, на нашу думку, в законодавстві слід визначити положення про те, що ухвала про обрання запобіжного заходу у вигляді застави передається стороною обвинувачення до Національної поліції за місцем проживання підозрюваного, обвинуваченого, яка зобов'язана здійснювати контроль за поведінкою підозрюваного, обвинуваченого, який перебуває під заставою. Зокрема, на Національну поліцію можна покласти контроль за дотриманням підозрюваним обов'язку в частині не відлучатися із населеного пункту, в якому він зареєстрований, проживає чи перебуває, без дозволу слідчого, прокурора або суду; не відвідувати місця, визначені слідчим суддею або судом; носити електронний засіб контролю. Також, пропонується передбачити забезпечення ведення обліку осіб, а також можливості з'являтися в житло цієї особи, вимагати надати усні чи письмові пояснення з питань, пов'язаних із виконанням покладених на неї зобов'язань, використовувати електронні засоби контролю.

Постає питання щодо конкретизації формулювання, яке зазначене в ст. 182 КПК України, в частині визначення кількості неявок та інших обставин, які враховуються слідчими суддями при прийнятті рішення про звернення застави в дохід держави. Зі змісту частини 8 статті 182 КПК України вбачається, що в ній при описі обов'язків, у разі порушення яких передбачено застосування санкції у вигляді звернення застави в дохід держави, використані формулювання як у множині, так і в однині. Зокрема, неявка за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду без поважних причин чи неповідомлення про причини своєї неявки як підстава для звернення застави в дохід держави зазначено як одноразову дію. При цьому, як показує аналіз правозастосовної практики, у 56 % досліджених ухвал слідчих суддів при одноразовому порушенні підозрюваним покладених на нього обов'язків слідчі судді відмовляють у задоволенні клопотання, посилаючись на його необґрунтованість. Таку ж позицію підтвердили опитані слідчі судді (73%). Крім того, слідчі судді при прийнятті рішення під час розгляду клопотання про звернення застави в дохід держави враховують не лише факт неявки підозрюваного, а й інші обставини, які свідчать про процесуальну поведінку підозрюваного. До прикладу, відповідно до ухвали слідчого судді Галицького районного суду м. Львова Государського А.В. слідчий звернувся з клопотанням про звернення застави в дохід держави у зв'язку із відлученням підозрюваного із населеного пункту, де він зареєстрований та проживає без дозволу слідчого, прокурора або суду. Заслухавши пояснення слідчого, думку прокурора про звернення застави в дохід держави,

підозрюваного та його захисника, слідчий суддя прийшов до висновку, що одноразове відлучення із населеного пункту, де зареєстрований та проживає підозрюваний, за наявності поважних причин, не є достатнім для переконання про необхідність звернення застави в дохід держави [2].

В іншому випадку, слідчий суддя встановив, що факти неявки були неодноразовими та задовольнив клопотання про звернення застави в дохід держави. Відповідно до ухвали слідчого судді Конотопського міськрайонного суду Сумської області Гетьмана В.В. від 10.12.2022 при вирішенні питання про звернення застави в дохід держави у зв'язку з неявкою до суду слідчим суддею враховано спосіб повідомлення підозрюваного про обов'язок з'явитися, поважність причин неявки, кількість неявок, наявність інших порушень, відомості про місцезнаходження підозрюваного на момент розгляду клопотання. Відповідно до вказаного рішення слідчий суддя прийшов до висновку, що наявні підстави для задоволення даного клопотання та звернення застави в дохід держави [3].

Таким чином, неявка підозрюваного, обвинуваченого за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду без поважних причин чи неповідомлення про причини своєї неявки є підставою для звернення застави в дохід держави у разі, якщо підозрюваному роз'яснено його права та обов'язки, однак він не з'явився два чи більше рази за викликом та не повідомив про причини своєї неявки.

Порушення інших обов'язків, покладених на підозрюваного, обвинуваченого при застосуванні запобіжного заходу як підстава для звернення застави в дохід держави зустрічається в 47 % випадків. Однак, на нашу думку, в КПК України відсутній механізм контролю за дотриманням таких обов'язків, що відповідно унеможливує виявлення таких порушень і, як результат, звернення з клопотанням про звернення застави в дохід держави. В ході аналізу правозастосовної практики встановлено, що до слідчого судді не зверталися із такими клопотаннями у зв'язку з порушенням обов'язків утримуватися від спілкування з будь-якою особою, визначеною слідчим суддею, судом, не відвідувати місця, визначені слідчим суддею або судом, пройти курс лікування від наркотичної або алкогольної залежності, докласти зусиль до пошуку роботи або до навчання, здати на зберігання до відповідних органів державної влади свій паспорт (паспорти) для виїзду за кордон, інші документи, що дають право на виїзд з України і в'їзд в Україну. Вказані проблеми пов'язані з тим, що в КПК України, як вже зазначалося, не врегульовано питання контролю за дотриманням цих обов'язків. Тому, законодавче визначення вказаного питання врегулювало б цю прогалину та забезпечило виконання мети обраного запобіжного заходу.

Іншою підставою для звернення застави в дохід держави є перебування підозрюваного у розшуку, що часто зустрічається у правозастосовній практиці (43 %), при цьому не визначена в КПК України як підстава для звернення застави в дохід держави, однак є причинно-наслідковим зв'язком з неявкою за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду. На нашу думку, ця підстава не потребує виокремлення, оскільки прийняття рішення про розшук особи є додатковим обґрунтуванням позиції сторони обвинувачення щодо необхідності звернення застави в дохід держави, яка підтверджує той факт, що підозрюваний дійсно ухиляється від явки та не виконує обов'язки, покладені на нього.

Неможливість забезпечення належної поведінки підозрюваного, обвинуваченого та забезпечення виконання покладених обов'язків як підстава для звернення застави в дохід держави зустрічається в 37 % досліджених ухвал. На нашу думку, таке формулювання є досить оціночним і потребує конкретизації. Крім того, воно охоплюється визначеною в КПК України підставою для звернення застави в дохід держави – порушення інших обов'язків.

Неповідомлення сторони обвинувачення про зміну місця проживання як підстава для звернення застави в дохід держави зустрічається у 22 % досліджених ухвал. Проте, як вже зазначалося нами раніше, відсутній процесуальний документ, який би фіксував місце проживання і в КПК України, також не передбачено суб'єкта, який би контролював дотримання обов'язків підозрюваним, обвинуваченим.

Наступною поширеною підставою для звернення до слідчого судді з клопотанням про звернення застави в дохід держави з метою підтримки Збройних Сил України, яка є підставою для звернення до слідчого судді з клопотанням про скасування застави. До прикладу, відповідно до ухвали слідчого судді Тиврівського районного суду Вінницької області Ліщишина М.Ю. від 27.08.2014 підозрюваний просить заставу звернути в дохід держави, перерахувавши її на спеціальний рахунок для збору коштів на підтримку Збройних Сил України. Проте, слідчий суддя відмовив у задоволенні клопотання у зв'язку з тим, що застава є запобіжним заходом, який спрямований на забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього процесуальних обов'язків [4]. Така позиція, на нашу думку, є правильною з огляду на те, що в такому випадку запобіжний захід не може забезпечувати виконання його мети. Таким чином, звернення застави в дохід держави з метою перерахування коштів на підтримку Збройних Сил України не є підставою для прийняття такого рішення.

Дослідження емпіричної бази дозволяє зробити висновок про необхідність теоретичного переосмислення та визначення підстав, які слідчі судді враховують при прийнятті рішення про звернення застави в дохід держави, а також суб'єкт звернення та територіальну підсудність.

З огляду на це, нами проведено аналіз правозастосовної практики, визначено основні тенденції та порівняно (співвіднесено?) їх з результатами опитування слідчих суддів, і проаналізовано з точки зору власного досвіду.

Як показує аналіз правозастосовної практики, в 57 % випадків трапляється ситуація, за якої слідчі судді на стадії досудового розслідування не розглядають питання про звернення застави в дохід держави, при цьому прокурором виноситься клопотання про зміну запобіжного заходу та звернення застави в дохід держави. Після зміни запобіжного заходу та застосування до підозрюваного запобіжного заходу у вигляді взяття під варту грошові кошти продовжують утримуватися на спеціальному рахунку, однак строк дії запобіжного заходу у вигляді застави фактично закінчився і наявні підстави для звернення застави в дохід держави. Така ситуація призводить до порушення недоторканності права власності. Крім того, невирішеність цього питання на стадії досудового розслідування призводить до необхідності його розгляду на стадії судового розгляду справи, що створює додаткове навантаження та сприяє затягуванню розгляду справи в суді. Ще одним негативним наслідком є те, що сторона захисту, звертаючись до слідчого судді з клопотанням про повернення застави, посилається на те, що підозрюваному змінено запобіжний захід з застави на взяття під варту, а клопотання сторони обвинувачення про звернення застави в дохід держави не заявлялося. При аналізі рішень слідчих суддів, за результатами розгляду таких клопотань, доходимо висновку про те, що слідчі судді змінюють запобіжний захід у зв'язку з невиконанням обов'язків підозрюваним, однак не вирішують питання про звернення застави в дохід держави. Так, Києво-Святошинським районним судом Київської області здійснюється судове провадження щодо ОСОБА_1 та ОСОБА_2, в якому під час досудового розслідування до ОСОБА_1 було застосовано запобіжний захід у виді тримання під вартою з альтернативою внесення застави у розмірі 38420 грн., після внесення застави ОСОБА_1 був звільнений з-під варту. В подальшому, ОСОБА_1, який без поважних причин не з'явився до суду, перебував у розшуку, був затриманий та щодо нього застосовано запобіжний захід у виді тримання під вартою без альтернативи внесення застави. Захисник обвинуваченого звернувся до суду з клопотанням про повернення застави, оскільки ОСОБА_1 перебуває під вартою, а стороною обвинувачення клопотання про звернення застави в дохід держави не подавалося [5]. У зазначеному кримінальному провадженні прокурор подав до суду клопотання про зміну застосованого до ОСОБА_1 запобіжного заходу у виді застави на тримання під вартою, в якому також просив звернути внесену за обвинуваченого заставу, разом з тим питання щодо звернення застави вирішено не було. На нашу думку, у випадку, якщо запобіжний захід у вигляді застави змінено на інший у зв'язку з невиконанням заставодавцем чи підозрюваним обов'язків, то питання про звернення застави в дохід держави має бути вирішено за ініціативою слідчого судді у разі, якщо сторона обвинувачення з таким клопотанням не зверталася.

Питання про звернення застави в дохід держави не може оцінюватися виключно на підставі явки до суду і позитивної процесуальної поведінки обвинуваченого, а це слід робити з урахуванням низки відповідних обставин, які можуть підтверджувати існування таких ризиків або свідчити про такий його незначний ступінь, який не може служити підставою для зміни запобіжного заходу. Перевірка обґрунтованості клопотання про звернення застави в дохід держави обумовлена тим, що це дозволяє слідчому судді об'єктивно оцінити ситуацію і мінімізувати зловживання правами з боку учасників провадження. Так, до прикладу, відповідно до ухвали Червонозаводського районного суду м. Харкова від 06.11.2013 слідчий, звернувшись із клопотанням про звернення застави в дохід держави, не обґрунтував та не надав, відповідно, підтверджуючі документи, які свідчили про здійснення виклику до слідчого. В результаті чого з матеріалів провадження слідчий суддя встановив, чи дійсно мав місце виклик підозрюваного, та відмовив у задоволенні клопотання [6].

Звертаємо увагу на той факт, що слідчими суддями досить часто після звернення застави в дохід держави не вирішується питання про застосування до підозрюваного, обвинуваченого запобіжного заходу у вигляді застави у більшому розмірі або іншого запобіжного заходу. До прикладу, слідчим суддею Ленінського районного суду м. Запоріжжя прийнято рішення про задоволення клопотання прокурора про звернення застави в дохід держави, однак не вирішено питання про застосування до підозрюваного, обвинуваченого запобіжного заходу у вигляді застави у більшому розмірі або іншого запобіжного заходу [7]. З іншого боку, в клопотанні про звернення застави в дохід держави прокурор не ініціював перед слідчим суддею питання щодо застосування до підозрюваного, обвинуваченого запобіжного заходу у вигляді застави у більшому розмірі або іншого запобіжного заходу. На прокурора не покладено такого обов'язку, а слідчий суддя може приймати рішення в тих межах, які ініціює сторона захисту чи сторона обвинувачення. На нашу думку, доцільно визначити на законодавчому рівні обов'язок ініціювання прокурором такого клопотання.

Слід зазначити, що процесуальна форма рішень, які уповноважений приймати слідчий суддя під час розгляду клопотання про звернення застави в дохід держави, не визначено в КПК України. За результатами аналізу правозастосовної практики встановлено, що слідчі судді приймають наступні процесуальні рішення: про повернення клопотання чи заяви; про залишення клопотання без розгляду; про залишення клопотання без задоволення; про відмову у задоволенні клопотання про звернення застави в дохід держави; про задоволення клопотання. За результатами опитування слідчих суддів, вважають за доцільне законодавчо визначити наступні форми процесуальних рішень: ухвала про повернення клопотання (63%), ухвала про відмову в задоволенні клопотання (66%), ухвала про задоволення клопотання (69 %), на нашу думку, такі форми процесуальних рішень є виправдовуваними.

Розглянемо підстави для прийняття слідчими суддями рішень про повернення, відмову і задоволення клопотання про звернення застави в дохід держави.

Неналежний суб'єкт звернення як підстава для повернення клопотання є поширеним явищем у право-застосовній практиці. Так, в 18 % досліджених ухвал до слідчого судді звертаються слідчі за погодженням з прокурором. При цьому, слідчий є неналежним суб'єктом звернення до слідчого судді, оскільки в ч. 9 ст. 182 КПК України визначено, що питання про звернення застави в дохід держави вирішується слідчим суддею, судом за клопотанням прокурора або за власною ініціативою суду [1]. Встановлено, що у 10 % випадків вирішення питання про звернення застави в дохід держави здійснюється за ініціативою слідчого судді чи суду (слідчий суддя (4 %), суддя (6%)). При цьому, формулювання зазначеної норми є нечітким з огляду на те, що КПК України не визначено, в яких випадках суд може ініціювати вирішення таких питань, момент такого звернення, суб'єкт, уповноважений звертатися з таким клопотанням, та процесуальну форму такого звернення. Окремим випадком, коли суддя ініціює розгляд питання про необхідність ініціювання питання про звернення застави в дохід держави, судом чи слідчим суддею може виникнути у випадку, коли підозрюваним чи обвинуваченим порушено покладені на нього обов'язки, заставодавцем порушено питання про повернення застави, а стороною обвинувачення не було ініційовано питання про звернення застави в дохід держави. В такому випадку суддя, розглядаючи клопотання про повернення застави заставодавцю, може ініціювати вирішення питання про звернення застави в дохід держави за власною ініціативою. 61 % опитаних слідчих суддів підтримали таку позицію. Така ініціатива може бути проявлена безпосередньо в ході розгляду клопотання про повернення застави. При цьому, обов'язковою умовою, яка дозволяє слідчому судді проявляти ініціативу, є те, що на момент його розгляду запобіжний захід змінено або суму застави збільшено.

Підставою для повернення клопотання про звернення застави в дохід держави є зміна обстановки (27 %). До прикладу, така ситуація може мати місце, коли прокурор звернувся з заявою про відкликання раніше поданого клопотання. Порушення правил підсудності розгляду клопотання (31 %). Глава 44 КПК України не визначає територіальну підсудність клопотань про звернення застави в дохід держави. Його проблемність обумовлена тим, що на практиці трапляються випадки, коли сторона звертається з клопотанням про звернення застави в дохід держави до місцевого суду за місцем здійснення досудового розслідування, а слідчий суддя в свою чергу відмовляє у розгляді клопотання, посиляючись на те, що рішення про застосування запобіжного заходу у вигляді застави прийнято, до прикладу апеляційним судом, тому і з питанням про звернення застави в дохід держави теж треба звертатись до того ж суду. Така позиція, на нашу думку, є не досить правильною та обґрунтованою.

Підставою для відмови у задоволенні клопотання про звернення застави в дохід держави може бути необґрунтованість клопотання, недоведеність здійснення виклику підозрюваного, обвинуваченого до слідчого, прокурора, вчинення одноразового порушення обов'язків, яке не має систематичного характеру, тощо. Підставою для прийняття рішення про звернення застави в дохід держави є обґрунтоване клопотання, в якому документально підтверджується факт ознайомлення підозрюваного з обов'язками та наслідками їх невиконання, а також обставини, які свідчать про злісне, неодноразове ухилення від виконання покладених на підозрюваного обов'язків.

Отже, проведеним дослідженням було зроблено наступні висновки, що слідчим суддею при забезпеченні прав та законних інтересів підозрюваного при вирішенні питання про звернення застави в дохід держави, враховуються наступні чинники: спосіб повідомлення підозрюваного про обов'язок з'явитися, поважність причин неявки, кількість неявок, наявність інших порушень, відомості про місцезнаходження підозрюваного на момент розгляду клопотання.

Однак, задля забезпечення прав підозрюваного при вирішенні питання про звернення застави в дохід держави чинний КПК України потребує таких змін на законодавчому рівні:

- у визначенні та конкретизації кола обов'язків заставодавця, порушення яких буде наслідком звернення застави в дохід держави;
- врегулювання порядку роз'яснення підозрюваному, обвинуваченому та заставодавцю покладених на них обов'язків та наслідки їх невиконання, визначення такого суб'єкта;
- фіксування роз'яснень обов'язків підозрюваного, обвинуваченого у відповідному протоколі та наслідки їх невиконання;
- визначення суб'єкта, який здійснюватиме контроль за виконанням обов'язків, покладених на підозрюваного, обвинуваченого, у разі застосування застави;
- врегулювання механізму контролю щодо порушення інших обов'язків, покладених на підозрюваного, обвинуваченого, при застосуванні запобіжного заходу у вигляді застави;
- конкретизація формулювання, яке зазначене в ст. 182 КПК України, в частині визначення кількості неявок та інших обставин, які враховуються слідчими суддями при прийнятті рішення про звернення застави в дохід держави;
- зобов'язання звернення прокурором з клопотанням про застосування до підозрюваного, обвинуваченого запобіжного заходу у вигляді застави у більшому розмірі або іншого запобіжного заходу у разі вирішення питання про звернення застави в дохід держави;
- визначення форм процесуальних рішень під час розгляду клопотання про звернення застави в дохід держави: ухвала про повернення клопотання, ухвала про відмову в задоволенні клопотання, ухвала про задоволення клопотання.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України (зі змінами та доповненнями) № 4651-VI від 13.04.2012 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
2. Ухвала слідчого судді Галицького районного суду м. Львова Государського А.В. від 27.12.2013. Справа № 461/15811/13-п. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/36441739>.
3. Ухвала Конотопського міськрайонного суду Сумської області Гетьмана В.В. від 10.12.2022. Справа № 154/2899/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92589896>.
4. Ухвала Тиврівського районного суду Вінницької області Ліщишина М.Ю. від 27.08.2014. Справа № 646/249/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104966437>.
5. Ухвала судді Києво-Святошинського районного суду Київської області Омельченка М.М. від 17.03.2020. Справа № 369/7720/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88271335>.
6. Ухвала слідчого судді Червонозаводського районного суду м. Харкова Чудовського Д.О. від 06.11.2013. Справа № 646/10304/13-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/34667684>.
7. Ухвала слідчого судді Ленінського районного суду м. Запоріжжя Добрева М. В. від 31.05.2017. Справа № 334/2727/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/66989036>.